

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

Milvauške aktivnosti

West Allis, Wis.—Od časa do časa poročam o Sansu oziroma njegovi milvauški podružnici, drugi poročajo o naših sejah in tako naprej, tako da je naša javnost razmeroma dobro obveščena o marsičem, kar se godi v naši milvauški vasi. Vendar bi pa prosil nekoliko prostora v Prosveti v prid naše mladine. Že nekaj let z njo delujem in po pravici rečem, da hvaležnejši in pridnejši otroci namreč—še nisem našel. In deloval sem tudi med odraslimi.

Pravimo, da je mladina naša nada, naš up in naša bodočnost. Tisti, ki vedo in ki mislijo dalje nego od skode do ust, nam pridigujejo, da bo nadaljnji obstoj naše jednote zagotovljen le tedaj, kadar bomo lahko rekli: Mladina je naša, ona se zanima za jednote probleme. Toda nekaj naših ljudi, zlasti odgovornih društvenih činiteljev, se bore malo briga za naše mladinsko gibanje.

Naša dva krožka uspevata dobro, to je res, toda ta uspeh ali uspevanje, kakor že hočemo, bi človek ne pripisal funkcionarjem, ki bi bili vsled dolžnosti ali pa potrebe v to pokličani, temveč le kakim trem ali štirim osebam jeklene volje in pa dobrodušnosti in ukazeljnosti naše mladine. Koliko bi se na primer lahko storilo na mladinskem polju, ako bi vsi naši društveni tajniki postali zares aktivni pri krožkih! Če rečem aktivni, ne mislim, da bi se oni morali "ponizati" na otroške voditelje. Od njih strani bi bilo treba le to, da bi starši otrok, ki so vključeni pri jednoti, nagovorili, da jih pošljejo na seje krožkov. Le to bi prosil in mislim, da ne prosim preveč.

Pri nas imamo pevski zbor "Junior All Stars Chorus." Sami mladi jednotarji so—torej naš up in naša nada. Smeh me sili, ko te besede pišem, kajti naš up in naša nada niso po naši temveč po svoji lastni volji! Brez vsega pritiska od te ali one strani so med nami, in SAMI se združujejo! Učitelja, dvorano in druge potrebe, ki niso majhne, plačujejo s preostankom svojih priredb.

In resnici na ljubo moram priznati, da so jih naši trezno misleči rojaki, najsi že bodo člani jednote ali ne, doslej še vedno drage volje podprli. Upam, da bodo to naklonjenost uživali tudi v bodoče.

Ker sem že pri krišpanju, krišpanju ali kakor že hočete imenovati zdravo kritiko, naj še omenim, da o božičnici naše mladine, ki se bo vršila dne 19. decembra v dvorani S. S. Turn, nisem v slovenskih kolonah Prosvete čital do danes še nič, dasi je naša mladina na angleški strani Prosvete spregovorila že precej. Kje vraža so naši v naši "šprahi" izurjeni milvauški dopisniki?

In vendar ne bo to samo običajna otroška priredba z Miklavžem. Za ta dan nam namreč nudijo naši mladi poleg svetega Miklavža (kateri bi seveda rad pozdravil vse milvauške člane mladinskega oddelka), lep koncert naših narodnih pesmi, katere vsakdo rad posluša. Na tej prireditvi bo tudi slavnostno odkritje spominske table bivšim članom zbora, ki so po Stricu Samu oboroženi in so aktivni v gigantski borbi za svetovno svobodo.

Pa še nekaj! Vsi, ki ste bili na koncertu naše mladine zadnje pomlad, ste videli lepe "movies" iz stare domovine. Veste, takrat nam je primanjkovalo časa in brat Vrhovnik ni mogel vseh slik pokazati. V nedeljo dne 19. decembra bo Vrhovnik zopet predvajal slike iz vrta Evrope, iz lepe Slovenije. In kdo jih ne bi hotel priti pogledat? Vstopnina bo samo 36 centov—z davkom vred 40 centov. Prepričan sem, da bo vsakdo prišel pogledat svoje rojstne kraje in s tem pomagal naši mladini. Well, v nedeljo se vidimo v SS Turn dvorani. (Prišlo prepričano za sredo.—Ured.)

France Pancer.

Malo odgovora

Cleveland, O.—Urednikov naslov in komentar k mojemu dopisu z dne 22. novembra mi dajejo povod, da se spet oglašam. Naslov dopisa, ki ga je dal urednik, ni točen. Jaz sem se povedal, kakor je, urednik pa v svojem komentarju pravi, da je "bosa in kosmata," da bi Stalin s svojo diktaturo rešil svet nacifazizma.

Ponavljam, če bi Rusija padla Hitlerju v roke, bi sledila tudi Anglija in potem Amerika. Hitler bi dobil v Rusiji dovolj materiala in ljudi za dolgotrajno vojno. Amerika ni bila pripravljena in dokler se ni pripravila, je bila Rusija tista sila, ki je držala Hitlerja v kloščah. Na ta način naj se razume moja trditev, da je Stalin rešil svet pred nacifazizmom.—(Uredništvo tudi ponavlja, da je to le mnenje dopisnika.)

Da Rusija danes zmaguje, gre kredit Ameriki, katere ji ponaga. Rusija še ni bila dovolj pripravljena in to je bil vzrok, da se je Stalin "prijeteljsko" zvezel s Hitlerjem in s tem je pridobil na času za oboroževanje. Hitler je mislil, da si bo Rusijo osvojil na ta ali oni način, zlepa in hinvasko ali zgrda za vojno. Stalin je to nevarnost za Rusijo dobro videl in prijateljstvo med njim in Hitlerjem ni bilo nobeno prijateljstvo, temveč le strategična igra.—(Objektivna zgodovina bo drugače govorila o tem. Tudi Anglija in Amerika nista bili pripravljene, ali radi tega se nista hoteli zvežati s Hitlerjem. Čemu pa je bila pri komunistih vojna imperialistična od napada na Rusijo, če je Stalin vedel, kaj prihaja? Ur.)

Da, simpatiziram s partizani. Mislim, da je sveta dolžnost vsakega Slovence, kateremu je za demokracijo in svobodo, da podpre partizane. Kdor vidi pri partizanih le slabo stran, ne pa dobre, ta hoče, da bo naš narod tudi v bodoče suženj tučja. Nisem komunist in sploh ni naš narod za komunizem. Neverjetno je, da bi partizani vršili grozodejstva, katere jim pripisujejo nasprotniki. Prej je verjetno, da bi nasprotniki radi osedlali naš narod s staro sužnostjo. Ako so se v domovini vse stranke združile, da se združene otresejo barbarskega tuja in so si izvolile provizorično vlado, je to v smislu Atlantskega čarterja in drugih izjav velike trojice.—(Tudi mi pravimo: "Ako..." kar pomeni, da še nismo na jasnem. Ur.)

Andrej Križmančič.

"Vsakdo ima varuha..."

Broughton, Pa.—O delavskih razmerah ne bom poročala, kakor le to, da se tudi tukaj dela s polno paro kot povsod. V Prosveti vidim vsake sorte zanimive dopise, tako sem braja tudi onega izpod peresa Katarine Kranz.

Tudi meni se čudno vidi, da se gospod Trunk toliko briga za ženski spol. Ali se ne boji greha, kakor so nas učili v starem kraju v šoli in cerkvi? Ampak ker mi nismo učeni, nam Bog odpusti, ker ne vemo, kaj delamo.

Ko sem hodila v šolo, je nas fajmošter učil, da ima vsak človek angelja varuha, da ga varuje. V sosednji fari je bil mlad kaplan, ki je večkrat izvažil kako mlado dekle v kaplanijo. Nekaj večer je šla domov iz vasi neka žena, ki je imela s seboj šest let starega sinčka. Ko prišla nekaj korakov naprej od kaplanije, pogleda sinček nazaj in pravi: "Mama, h gospodu kaplanu je pa prišla neka ženska." Mati odgovori, da to ni ženska, ampak angel varuh.

Drugi dan je mati poslala sinčka v šolo. Ko prične kaplan zopet pripovedovati, da ima vsak človek angelja varuha, se pa ta fantek oglasi: "O gospod, jaz sem pa sinček videl angelja varuha, ki je prišel ven skozi okno iz vaše kaplanije..."

Naš družabni klub je na zadnji seji sklenil, da priredi plesno zabavo na novega leta zvečer, 1. januarja. Vabljeni ste vsi stari

in mladi. Igrala bo izvrstna godba in tudi kranjskih klobas ne bo manjkalo. Tudi Miklavža smo povabili, da nas obišče 24. dec. in razveseli naše malčke. Pa tudi nam starim bo prinesel malo cukerkra.

Anna Grobin. 52.

Barbič o Rusiji in Adamiču

Cleveland, O.—Smešno je, kar čitam, da "se norčujem iz onih, ki simpatizirajo s sovjetsko Rusijo." Oni, ki pišejo o mojem "norčevanju," smatrajo, da je proti Rusiji vsakdo, ki hitro ne priklama na vse, kar oni govorijo o Rusiji. Dalje smatrajo, da smo mi tako zabiti, da mislimo, da so vsi prebivalci Rusije komunisti. Ni tako, tovariši! Sovjetska unija ima danes okrog 190 milijonov prebivalcev, ruska komunistična stranka, ki je teoretično diktator tem milijonom, pa šteje 4,610,000 članov, torej zelo majhna manjšina. In če nisi tam član komunistične stranke, ne boš diktator. Tam stranka kontrolira vse, ne državljeni. In tudi ni nobene druge stranke kot komunistična. Tukaj imamo republikance, demokrate, socialiste, delavske socialiste, komuniste, med katerimi lahko izbiraš, v Rusiji pa ni izbire—ena stranka in ena sama lista kandidatov.

To je tisto, kar se uredniku Molku ne dopade in zato tako poudarja pristno demokracijo, katere ni v Rusiji. Kljub temu simpatiziram z Rusi v tej vojni. Celotno tukaj v Clevelandu pri našem društvu št. 53 SNPJ podpiramo rusko kulturo s kozaškimi plesi, toda ne zaradi komunizma. Če kdo misli, da želimo poraz Rusiji zaradi tega, ker ima komunizem, je zelo naiven. Saj še Ameriki želimo zmago, čeprav je polna kapitalistov, ki tlačijo male ljudi. Zdi se mi, da oni, ki nimajo prijazne besede zame zaradi Rusije, bolj mislijo z ušmi kot z možgani; to sami potrjujejo, ko na vsako prikmanje radi zapisejo: Se strinjam, se strinjam—ne da bi prej pomislili, če je prav ali ne.

Nekaj vas je, ki pravite, da vas je mnogo, ta "mnogo" pa trdi, da se časi izpreminjajo. Da, izpreminjajo se sezonsko—pozimi nas zebe, poleti nam je vroče—nočete pa povedati, da se tudi vi izpreminjate. Saj vas vidim: nekoč ste opevali socializem, potem ste kar čez noč bežljali za demokrati—ne za demokrate, ki zastopajo delavce, temveč za onimi, ki predstavljajo stranko, katere je na strani kapitalizma—danes pa nas pozivajo, naj marširamo za sovjetsko zastavo. Ali se ne izpreminjate?

Ne potrebujemo vaših pozivov! Mesečno prispevam v gotovini \$40 v obrambni fond, iz katerega dobi svoj delež tudi Rusija. Pa pravite, da ne simpatiziram z Rusijo. Res je, fantiki nismo, ampak toliko bolj jo podpiramo v njenem boju.

Kolikor se tiče Adamiča, mu dam kredit, za kar mu gre. Sedaj je na strani svojega naroda in oglašuje Slovence v svojih knjigah in drugih publikacijah. Ni član komunistične stranke in če simpatizira s komunisti bolj kot s Slovenci, ni še povedal. Molek je tudi za svoj narod in piše slovensko, odkar piše. Slovence je seznanil z marsičem, česar prej še niso vedeli. Lahko sem za Adamiča v nekih ozirih in za Molka v drugih ozirih in nič se mi ni treba sramovati zaradi tega.

Tudi jaz sem še vedno Slovenec in delavec in simpatiziram z Normanom Thomasom. Če ne bi spoštoval svoje rojstne domovine, ne bi mogel spoštovati Amerike in bil bi slab ameriški državljan, kakor tudi slab prijatelj ruskega naroda. Kar mene zanima glede naše stare domovine, je to, da so slovenski narod združeni v eni sami državi, kako pa se bo naš narod imel v novi državi, naj se pobriga sam, saj je dovolj star, jaz se ne bom brigal zanj!

Da boste vedeli, da znam tudi jaz braniti rojaka Louisa Adamiča, nam tukaj pokaže ponatis mojega angleškega dopisa iz lista Cleveland News. James Debevec, urednik Ameriške Domovine, je hotel 22. novembra t. l. takole predstaviti Adamiča ameriški publiki v The Cleveland Newsu:

For Democratic Jugoslavia
To the Editor of the News—Sir: We take this opportunity to compli-

ment you on both your articles about Mr. Adamič's book and his communist propaganda. We assure you that a big majority of Slovene Americans agree with you. Further we assure you that a very big majority of Slovenian people in Yugoslavia would never accept a communist government, unless it would be forced on them by "Tovariši" with guns and bombs.

Mr. Adamič should thank God (we don't think he believes in one) that he lives in a free country, where books like his are tolerated. Our viewpoint agrees 100 per cent with yours about Adamič's directions and purpose in his writing. He will not succeed among people of Slovenian descent, and as far as we can see, he will not among American people, either!

Thanking you for your kind interest in the cause of a real democratic Yugoslavia, we remain,
JAMES DEBEVEC, Editor
American Home, Slovenian Daily.

Na gornji Debevecov dopis sem pa jaz odgovoril v istem listu sledeče:

An Adamič Supporter

To the Editor of the News—Sir: On November 22 a letter appeared in your paper written by James Debevec, editor of the Slovenian daily, The American Home, telling News readers that Louis Adamič is not supported by the majority of the Slovenes in Cleveland. This is not so. It is nothing new to the Cleveland Slovenes when the editor of a reactionary Slovene newspaper makes such an absurd statement. It so happens that I also am one of the Cleveland Slovenes and therefore of the same nationality as the author of "My Native Land" and know him personally as well as the "great editor" Debevec. Therefore I must tell the readers of the News that James was just a little jealous when he, as the (leader?) of the Slovenian Democrats in Ward 23 is being cast aside and ignored.

How did this happen? Well it's very simple. Louis Adamič writes about Yugoslavia and acquaints the American public with the small nation of Slovenia. At present this writer is trying his best to help Yugoslavia to be united in a land that truly belongs to them. And believe it or not it is a hard struggle for he has quite a few men like this James Debevec who do not want Yugoslavia and its people to be allowed to choose a democratic government of their own choice, with freedom of speech and of the press as in our great United States.

But we that are a part of the Slovenian American National Council must tell the readers that Louis Adamič has the greater majority of Cleveland Slovenes behind him and this the editor of the American Home knows very well.

This editor has been attacking Louis Adamič for some time in his own publication. When things went too far, the progressive and democratic Slovene element of not only Cleveland but other cities as well, sent numerous protests and resolutions against him. These protests were sent by lodges having from 50 to 500 members. How can Debevec say that the majority are against Adamič when he has seen these many protests which he read in various other Slovene papers?

If the editor of this paper would have been at the mass meeting, held November 14 he would have found out that Adamič has the greater majority of Slovenes behind him. He would also have learned that Adamič believes in God for he asked God's help for America's victory and by American victory the Slovenes will also get what justly belongs to them.

However, we must thank Mr. Debevec for plugging Adamič's book, for many people when they read such letters want to convince themselves as to what is true. They read the book and then form their own conclusions. FRANK BARBIČ, 19511 Muskoja Avenue.

H koncu želim vsem čitateljem Prosvete srečno novo leto. Da prihranimo poštino namenešcem nekaj dela in časa, ne bom letos pošiljal nikomur voščilnih pisem.

Frank Barbič.

Iz urada "Big Tonyja"

Oakland, Calif.—V Prosveti sem nisem že dolgo oglašil, ker pa se bliža konec starega leta, je moja dolžnost, da poročam iz mojega urada, da me še ni vrag pocitral. Obiskovalcev smo imeli to leto zelo veliko, in mene zelo veseli, če se oglašijo pri "Big Tonetu", zlasti še tukaj rojena mladina, ki me sploh osebno ne pozna. To se razume, da pri nas je vsakdo dobrodošel.

Obiskali so nas slovenski fantje, ki so v službi Strica Sama in so nastanjeni tukaj na Pacificu. Vseh si nisem zapomnil, omenim naj samo nekatere: Frank Widmar iz Chicago, fin dečko, ki nas je večkrat obiskal; sedaj se nahaja nekje čez lužo. Anton Koncilja, tudi iz Chicago, je baje tudi nekje na oni strani. Obiskal je nas tudi Julius Pirnat iz Clevelanda. On se še nahaja tukaj in pohaja žono. Pravi, da se bo kmalu popeljal s štirinotornim bombnikom na obisk v Tokio. Če se mu posreči, pravi, da bo slabo za Toja.

(Dolje na 2 strani)

Pred par tedni je nas obiskal Henry Božič iz Detroita, tudi fin dečko. On pozna vse naše prijatelje v Detroitu. Koliko časa se bo nahajal tukaj na Pacificu, mu ni znano. Pravi, da mu ni obljubil, da mogoče ostane ves čas, dokler bo vojna. Sicer njega nisem poznal osebno, pa če se ne motim, sta njegova mama in ata veliko pripomogla leta 1935, ko sem se nahajal v to tam na obisku in so nama de trojtski Slovenci priredili "suprise party".

V našem mestu so nastale velike spremembe. Naj omenim samo par teh sprememb. V mestni in okrajna dela se bil izvršena pred vojno od W. Danes ni več te ustanove. Večji hotel (hotel Oakland) preuredili v vojaško bolnišnico. To poslopje stoji prav v sredini mesta in je urejeno v srednje vojaško bolnišnico, kjer je prostora za 2700 bolnikov. Sedaj se imenuje U. S. Government Oakland Area Station Hospital.

Preuredili so tudi veliko golfiše v Naval Hospital, ki je bil od sredine mesta Oaklanda. Tukaj je tudi vse modernizirano. Prej so se tam igrali visoke dame s tistimi malimi kroglicami, danes pa vozijo ranjence z b o j n e g a polja. Videl sem v tukajšnjih listih listke naših ranjencev, ki so pa zelo žalostne za pogledati, kaj ranjenec—manjkajo roke ali noge. Ne vem, zakaj Stric Sam dovolji kaj takega, da slikajo naše ranjence. Če sem prav informiran, je v tej novi bolnišnici prostora za pet tisoč bolnikov. Ta bolnišnica se imenuje Oak Knoll Naval Hospital.

Mogoče se nahaja v omenjenih bolnišnicah tudi kateri naših slovenskih vojakov. Ker me ne morejo obiskati, jih bom pa jaz, če mi starši pošljejo njihova imena, potem pa poročal osebno ali v javnosti, ali pa oboje.

Kar se tiče društva 594 v Oaklandu, pa ne morem poročati napredku. Člani so se navadili da pošljejo mesečno po pošto, ali jo pa prinesejo naši mami na dom. Da bi se kateri udeležili se je, pa nimajo časa. Nekaterih nisem videl na seji, odkar so volili delegata za 12. redno konvencijo, sedaj pa zaupajo v društvo temu velikemu Tonetu. Pa naj še kdo reče, da nisem v resnici—"Big Tony".

Kar se tiče podpore našim bednim rojakom v stari domovini, pa nismo mrtvi, smo preživni. Samo publikišči oboje je mrtev, ker ne poroča, koliko se je že nabralo na tako zvanem "Kranjskem hribu" in poslalo na V. Cankarja, gl. pred. SJP. Če sem bil prav informiran, so nakolektali že nekaj naš \$700.00 med slovenskim narodom. Nekoliko sem tudi jaz pomagal, pa bi rad videl, da bi kdo drugi poročal.

Dne 17. okt. so priredili veliko trgatve na Kranjskem hribu. Povabljen je bil tudi podpirani, da jim je vlekli koncertno. Posetnikov je bilo toliko, da se je dvorana kar zibala. So plesali po vižah "Židane me rele" in drugih. Vse dobiček so omenjene prireditve je šel v korist SANSa. To omenjam samo na kratko, upam pa, da bo kateri drugi poročal z našega prijaznega Kranjskega hriba, kako smo delovali za korist SANSa.

Čital sem v Prosveti dopis "večnega popotnika" iz metropole. On se je skopal na uredništvo Prosvete, da je ne ureja je po želji članstva. Radovedno sem, kdo ga je k temu napeljal? Tone je fin dečko in je moj dobri prijatelj, ampak se v njim ne strinjam. To pa zato ne, ker nasprotna stranka tako rada vidi, da se med seboj kavramo in nas z velikimi črkami obelodanijo v svojih listih. Ne dajmo jim prilike, da bi nas v svojih listih kritizirali. Ako se je Molek res tako pregrešil, da je izgubil svoj cilj, ga bo že glasni odbor dal na rešeto. Ampak upam, da on že ve, kaj dela. Se je vse svoje življenje posvečal in zapravil pri pisalnem stroju. Ako že mora biti kritiziran, urednik Prosvete, oprimi se javnosti in prepustimo Moleku gl. odboru, katerega je izvolil 12. konvencija SNPJ. Če se je kaj pregrešil, ga bo že gl. odbor na letni seji potresel za hlače. Jaz sem še vedno uposten in mestni delavec. Se par let bom pomagal čistiti ceste, pa (Dolje na 2 strani)

Privatni kapital in demokracija

Pred nekaj dnevi je prišla vest, ki ne pove nič novega, pač pa potrjuje staro resnico, da politična demokracija in ekonomska avtokracija (privatna diktatura) ne bosta nikdar vozili skupaj, kakor nista v preteklosti.

Ekonomska avtokracija je privatni kapitalizem, ki je v Ameriki še vedno način in red gospodarstva. Privatni kapitalizem v Ameriki je star dobrih sto let in ves ta čas je v konfliktu s politično demokracijo, kolikor je mestoma in začasno ne korumpira in kontrolira.

Vest, katero omenjamo, je prišla iz St. Louisa in se tiče tožbe, v katero je zapletena North American Company, finančna družba (holding company), ki poleg drugih kontrolira celo vrsto javno-napravnih podjetij (elektrarne, plinarne, ulične železnice, privatni vodovodi itd.) v mestih srednjega zapada in severozapada. Tožitelj v tem procesu je neki Frank J. Boehm, bivši izvršni tajnik Union Electric kompanije, elektrarskega podjetja v Missouriju, ki je podružnica zgoraj omenjene finančne družbe.

Boehm je bil pred nekim časom obsojen v zapor zaradi krive prisrge v procesu proti družbi Union Electric, ki je bila obtožena korupcije pri raznih volitvah in ljudskih glasovanjih. Ko je bil v zaporu deset mesecev, je bil pomiloščen in zdaj je Boehm vrgel krinko z obraza in obtožil North American, da iz nje izvira vsa politična korupcija, v katero je bila zapletena Union Electric; v obtožnici pravi, da je bil on izbran za "daritvenega kozla" in zapeljan h krivi prisrge z namenom, da pokrije zločinske intrige velike družbe. Boehm zahteva 25 milijonov dolarjev odškodnine za krivice, ki jih je utrpel zaradi mahinacij te družbe.

Boehm je razkril, da ima North American Co. čez milijardo dolarjev premoženja, ki je pod kontrolo nekaj oseb, katere posedujejo manj ko en odstotek glavnice, včlovejo pa pol milijona dolarjev letne plače. Ti ljudje diktirajo politične smernice javno-napravnim družbam, ki so pod njihovo finančno kontrolo in prešajo iz njih ogromne vsote denarja za volilne kampanje; na primer družba Union Electric je sama potrošila \$600,000 za korupcijo volilcev in volilnih oblasti.

Nadalje je razkril, da je North American prispevala velike vsote denarja za poraz socialističnega župana Daniela Hoana v Milwaukeeju in governorja Philipa La Folletteja v Wisconsinu, dalje za poraz mestnega lastništva neke javne naprave v San Franciscu in prav tako v drugih mestih; nadalje je ta družba imela podkupniški sklad za imenovanje svojih članov v razne javno-napravne in davčne komisije v Missouriju, Illinoisu in Wisconsinu. Aktivna je bila s svojim korupcijskim fondom tudi pri zadnjih gubernerskih volitvah v Ohio, prav tako v Clevelandu, ko je šlo za povečanje mestne elektrarne.

Vsi ti in mnogi drugi slučajji korupcije se bodo zdaj prali pred federalnim sodiščem in vse kaže, da vržejo močno bengalično luč na umazano politiko privatnih kapitalistov na srednjem zapadu Amerike—katera ne bo nič kaj prijetno svetila v času največje vojne, ko ima Amerika čez glavo drugih in važnejših opravkov.

Politični demagogi, posebno komunistični, bodo pa spet gobezdali o ničvredni "kapitalistični" demokraciji—kakor da je demokracija kriva tega, namreč ideja in načelo demokracije. Kakor da je ženska kriva, kadar je posiljena! Demagogi ne morejo ali nočejo ločiti objekta od subjektov, ideje od oseb. Kadar reakcionarni ljudje, ki nosijo v politiki znanje demokratov, glasujejo za protidelaški zakon, vzamejo podkupnino od kapitalističnega magnata ali ščitijo linčarje črnece, tedaj je pri demagogih demokracija kriva tega—niso oni, ki se slučajno in po krivici nazivajo demokrate.

Zakaj posamezniki v demokraciji deželi prodajajo svoj glas pri volitvah, jemljejo podkupnino in služijo vsakomur, ki več plača? Iz istega razloga, kakor oni trgovalci, ki za drag denar prodajajo stavbišča pod vodo, pilulke, ki ozdravijo "vsako bolezen" in "zlato opeko." Prilika je tukaj! Dokler so bedaki, ki verjamejo vsakemu sleparju in šarlatanu, toliko časa bodo sleparji in šarlatani, ki bodo goljufali bedake in dobro živeli na njihov račun!

Demokracija je absolutno proti vsem sleparjem in šarlatanom, proti podkupovanjem in korupciji sploh, kakor je proti zločincem vsake vrste, katere neprestano trebi, kolikor jih more izbrebiti, ampak vsem še ne more kaj, posebno pa ne more doseči visokih, bogatih in respektiranih zločincev, katere ščiti—ignoranca. Največji sovražnik demokracije je ignoranca, po domače ljudska nevednost. Dokler je med maso ljudi ignoranca, bodo tudi bedaki, in dokler so bedaki, bodo tudi sleparji—in toliko časa bo demokracija na slabih nogah.

Demagogi seveda pravijo, da vse to lahko odpravi "kratek proces"—krogla ali vrv—demokracija pa ne veruje v ta proces, zato je zanič. Demagogi sproti pozabijo, da je pod diktatorji tudi korupcija in druga moralna gnuloba—in čim bolj "čistijo" s kroglo in nožem tem večja je. Nazadnje se prime tudi "čistilec".

Edino pošteno, zdravo in pametno človeško sredstvo zoper korupcijo, šarlatanstvo in zločinstvo vsake vrste je—izobrazba. Izobrazba uničuje ignoranco!

Kadar bodo ameriški delavci in mali farmarji dovolj izobraženi, bodo organizirali lastno združeno produkcijo in lasten združni konzum na splošno—in tedaj bo konec privatnega kapitalizma, ker bo privatni dobiček spaval po vodi. In kadar izgine ekonomska izkoriščanje malega človeka, izgine tudi politična korupcija in ekonomsko sleparstvo vsake vrste.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

"Kaj pa misli, da smo mi, ta vijolica!" zamrmra Guenole pod brki, ves jezen. "Ali misli, da je videl že več bitk ko mi? Saj menda ve, da mu je predvčerajšnjim Tomaž obljubil, da se pridruži kraljevski eskadri."

S temi besedami se Guenole približa krmlarju, mu odvzame krmlilo in lastnoročno obrne. Obenem zapove, da se konopci nategnejo. Pokorno zapusti "Lepa podlasica" sedanjo smer in se približa admiralski ladji.

Še enkrat je Ludvik Guenole zapustil zadnji krov in se spustil h kapitanovi kabini, da, tako blizu je stopil pred njena vrata, da jih je taknil s prstom. Ko pa ne sliši iz kabine niti glasu, si ne upa potrkati, marveč se obrne in po prstih splazi od tod.

Ko se vrača na zadnji kastel, zagrmí neke oddaljeni strel. Kakor se konj vzpne pod ubodom ostroge, se tudi Ludvik postavi vzravnan na zapovedniški mostovž. Tam se ozira na vse strani in izprva ne zapazi sovražnika. Zato pa vidi vodilno ladjo eskadre, vso zavito v smodnikov dim, in "Predrzi" je že tudi ob njeni strani in strelja. Oni tam torej že vidijo sovražnika...

Šest jader daljave pred "Lepo podlasico" razvija "Prekanjenka" še več platna, da se postavi zadaj za obema linijskima ladjama. Ludvik pa obdrži svoja jadra in pričakuje, kaj bo.

Prihajajo. V pol prosojni, pol zakrivajoči megli, ki se valí v širokih cunjah, jih zagleda Ludvik, eno, dvoje, tri, šest, osem, devet visokih belih jader, ki se dvigajo iznad megle, kakor toliko čudovitih strašil. Holandske bojne ladje... Ludvik skoraj nima časa, da bi jih prešteval. Pet njih se že obrne na desno, obema francoskima linijskima ladjama nasproti, štiri zadnji pa prišume v polnem diru, da se z leve vržejo na bežeči konvoj.

Predno ga pa dosežejo, se morajo Holandci znebiti poprej plemenitejšega, čeprav ne manj slabotnega nasprotnika. Mala fregata "Prekanjenka" se je junaško vlegla čez pot ter jo sedaj zapira holandskim linijskim ladjam. Toda majhna fregata je nasproti štirim velikim linijskim ladjam po svoji moči nekako v istem razmerju, kakor slabotno dete z leseno sabljo in fračo nasproti štirim krepkim dragoncem ali musketirjem v polni bojni opremlji. Za te štiri Holandce, katerih vsak ima trojno baterijo, ni vitez de Rosmander nič več ko majhen zalogaj za zajutrek...

Ali se naj torej tudi "Lepa podlasica" spušča v tako že v naprej izgubljeno igro? Ali ni bolje, da se raje poda pod okrilje močnih bojnih ladij, ki se bodo vsaj pošteno branile pred sovražnikom? Guenole pomišlja.

Ta hip pa se razvname bitka z obeh strani. Ludvik je ravnotako hraber kakor vedno, namreč predzren, zato pozabi sedaj na vsa razmišljanja in na previdne račune in se zažene v bitko, kjer je sovražnik najbližji. Na desni se bijeta "Francoz" in "Predrzi", nekako v razdalji pol milje. "Prekanjenka" na levi niti polovico toliko oddaljena. "Lepa podlasica" pohiti zato na pomoč "Prekanjenki", kraljevi lahki fregati, ki se že opotoke pod strašnim ognjem napadačev.

31

"Desna, polni!" zapoveduje Ludvik Guenole, ko se približa sovražniku na štiristo sežnjev.

Kanonirji z leve zapuste svoje topove in poskočijo na desno stran svojim tovarišem na pomoč, da se nabijanje topov izvrši čim bolj naglo.

"Postreljaj jambore!" zapove Louis.

Njihov ogenj bi proti linijskim ladjam zmožal jedva toliko, kakor mačkini kremplji. Drobne kroglice "Lepe podlasice" bi bile jedva mogle opraskati te dvojne, močne ladijske trebuhe iz dvojnih hrastovih dog. Če pa pomeriš za palec višje in prirediš majhno zabavno brivnico na morju, odpihneš s salvo najdrobnejših krogel vse jamobre, jadra, rajne in uže, da zaropota vse skupaj na krov. Najlepša ladja postane negibna škatla.

"Sedaj pa, pri vseh svetnikih na nebu pazi, nadognjar, in meri, da bo prav!"

Sedaj je zares celo pobožni Ludvik Guenole poklical vse svetnike! Tako redko se je slišalo kaj podobnega, da se sedaj vse moštvo stresne. Resna je! —

Prihajajoča holandska ladja je že v streljaju in njeni topničarji se pripravljajo.

"Salva!" vzklikne Ludvik.

Deset topovskih strelav zagrmí kakor en sam. Dvajset sekund se ne vidi več, kakor če pogledaš peku v peč. Neprodiren dim zavija vso fregato. Ludvik kašlja in dim ga duši. Potem se nagne čez ograjo in skuša z očmi predreti to meglo in dim, da spozna, kakšen je sovražni maneuver. Tu pa se desne kajute stresejo pod mogočnim korakom in strahovit glas prevpije grom topov:

"Strela božja! Vozi vendar v stran!"

Jasen in radosten se Louis zravna, obrne in zagleda Tomaža.

Podkrmlar in stražnik pri bezanu nehoté prisluhneta, ko zaslišata gromki glas kapitana, za bogom edinega in najvišjega zapovednika na krovu. In še predno da Louis Guenole formalno zapoved, sta že izvršila maneuver, ki ga je ukazal Tomaž. Nekoliko manj proti vetru postavljena skoči sedaj "Lepa podlasica" naprej, ker se ji v prihodnji četrt minuti brzina podvoji in potroji. Ko pa je teh petnajst sekund minilo, pretrese zrak grozovit pok, kajti Holandec je sprožil vseh svojih šestdeset težkih topov naenkrat in vihar šestdesetih težkih krogel zahrumi, kakor stotisoč rjavih hroščev. Linijska ladja je odgovorila z vso širino svojih strašnih baterij. Vendar pa salva zgreši svoj cilj in udari v morje, kakor bi je hoteli predcediti skozi sito svoje toče krogel.

Voda visoko brizga kakih trideset sežnjev za zadkom "Lepe podlasice". Fregata je bila namreč skrita v svojem lastnem dimu. Holandski kanonirji niso mogli videti cilja, na katerega so hoteli meriti, marveč so videli pred seboj le gosti dim in meglo, iz katere ne gleda niti najvišji gumb na jamboru. Izpalili so v to meglo in pri tem računali na navadno brzino ladje, ki se giblje v stari smeri dalje. Niso pa računali s tem, da se ladja okrene postrani in s tem v drugo smer. Tomaževa vojna zvijača ima torej popoln uspeh.

"Lepa podlasica" se brez škode pojavi iz tega meglenega gostega dima, ki ji je tako dobro služil za zaslon. Tomaž sedaj pregleda vse bojišče. Na desni strani beži konvoj trgovskih ladij, ves prestrašen, v brzem jadrnanju nagnjen na stran in z vsemi jadri, razvitimi in napetimi, vsak palec poškopljene in pobrizgan z vodo vsled brzega jadra in toče krogel. Na levi strani se junaško borita gospoda de Gabaret in de Harteloire. Okrog njiju velikih ladij je zbranih pet Holandcev, ki so poprej, pet proti dvema, napadli Francoze, da se "preje polaste zmage".

(Dalje prihodnjič.)

ALLIED GAS DUMP FIRED BY NAZIS

WHILE A GAS DUMP in the background goes up in smoke and flames after an air attack by Nazi planes, members of the Fifth Army brave the fierce heat to roll barrels of gas and oil out of danger. The action took place near Aversa, Italy. This is an official OWI Radiophoto.

kör smehljaj matere na bolniški postelji, ki se zadnjo uro prikriva bolečino.

Kmalu za tem dogodkom me je zaprosil, če bi ga spremljal na volilne shode v nedeljo 21. aprila dopoldan v Šmartnem pri Litiji, popoldan pa v Polšniku na levem bregu Save. Obljubil sem mu z veseljem. Toda 19. aprila, ravno na predan njenega rojstva, mi umre hčerka, pogreb pa je bil določen za nedeljo, dan njenega godu. Poiščem Cankarja in mu odrečem. Brez obotavljanja odgovorim: "Obljubil si; če ne greš, nisi mož beseda. Smrt otroka ni noben razlog; smrt matere ali očeta, to bi bilo kaj drugega." Nisem verjel, pa je mislil resno. Dokazoval sem, kako bodo opletali jeziki, če me tak čas ne bo doma. Zastonj. Popustil je šele, ko sem ga opozoril, da bi tudi žene ne smel pustiti same. Domenila sva se samo za dopoldanski shod v Šmartnem, da bom z vlakom, ki odpelje iz Litije ob eni, popoldan že lahko doma.

V nedeljo je bil Cankar ves svež, znamenje, da je dobro spal. V Litiji nikogar na postaji, dasi je bil Melhior Čobal obljubil, da naju bo pričakovalo več delavcev iz bližnjih krajev. Stopiva v gostilno zraven postaje, kjer je imel prejšnjo nedeljo s Cobalom shod. Tudi tu nikogar. Popivši črno kavo, se napotiva molče čez most. Hoteč stopiti v cerkev, da si jo ogleda, se začudi, da je v nedeljo zaprta. "Kam sedaj?" začne. "Shod je ob enajstih, torej je še tri ure časa. Pot v Šmartno je preveč sončna; stopiva raje na drugo stran. Tam je gozd. Sedeti tak dan v beznici, bi bil smrten greh." Zavijeva ob desnem bregu Save navzgor. Kmalu sva v gozdu. "Pa daleč ne smeva," se ustavi. "Kaj, če bi sedla; lep dan je." Reki sname slamnik in sede na parobek ob potu.

"Tisti parki, počesani in polizani, se mi gnusijo," začne. "V njih se še stegniti ne moreš pošteno. Se misel se ne more razprostiti, da bi jej kdo ne stopil na prste." Razkoračil se je udobno, zajemajoč s polnimi pljuči sveži jutranji zrak. Sedem kraj njega.

Nebo čisto, brez oblčka. Jutranji hlad se je umikal dopoldanski pripeki. Krog in krog svečan-mir, poln skrivnostnega snovanja, združenega v veličasten utrip prirode. Sediva molče, opazujoč vrvež drobnega sveta.

MEET THE AXES

The Gremlins of Accidents

Who's the guy who makes you wish he didn't make the rug go swishy? Who puts buckets on the stairway? Who says I don't care way? Well, just open wide your eyes: You'll find him hiding there—It's Sly!

NATIONAL SAFETY COUNCIL

očitač: "Čudim se... Zamisli se v moj položaj... Ženin rojstnin dan je danes, njen god—pa tako vezilo!..." Hočem nadaljevati, a on plane: "Imaš prav!... Vem, razumem bolje, nego misliš... Tako sem te razumel... ali da je danes tudi ženin rojstnin dan in god, mi nisi povedal... Veš kaj, ali si hud?... Oprosti! Res te prosim... Znam tudi prositi... Če ti rečem, da mi je bilo takoj žal, in da mi je tudi sedaj žal, verjemi, da govorim resnico."

Nad trideset let je od tega. Čas je iztrgal iz podobe že mnogo podrobnosti, da so ostali le fragmenti, kosi razpadlega mozaika. Ali še slišim njegovo besedo, še ga vidim, sedečega ob gozdni poti, pogreznjenega v se, obraz ožarjen od spominov na dom in mladost. Govoril je o svoji materi. Nikdar več ni govoril o njej toliko in s takim ob-

čutjem. Morda se nikdar prej ne pozneje ni odkril tako kakor tisto pomladansko jutro. Tedaj mi je odprl pogled, da se tudi sam začel gledati svet z drugimi očmi. Postala mi je jasna tudi vloga njegove matere v njegovih delih.

Konec.

Razni mali oglasi

POTREBUJEMO mizarje, zlagatelje in strugarje; stalno delo. 50 ur teden. Oglasite se na 818 Evergreen.

OPERATORICE NA ŠIVALNEM STROJU

Vladno, stalno ali delno delo, višja plača. Začetnice učimo. Dajmo kontrakti. Ako niste sedaj upoštevani v vladnem delu, pridite pripraviti za delo.

UNITED STATES TENT & AWNING CO. 2315 W. Huron Street

VABILO NA SILVESTROVO ZABAVO

West Newton, Pa.—Tukajšnji Slovenski Dom priredi Silvestrovo plesno zabavo v petek zvečer dne 31. decembra 1943 v Slovenskem domu. Za ples bo igrala izvrstna Kubic godba iz Lowerberja, Pa. Obeta se mnogo zabave vsem, starim in mladim. Posebno odboj je še na delu, da preskrbi vsa potrebna okrepčila, tako da ne bo nihče lačen ne žejen. Cenjeno obhajilo domače in iz bližnje okolice ste uljudno vabljeni, da nas posetite v obilnem številu na ta prijazni večer.

Vabi ANTON VALENTIČ, tajnik.

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA STANE SEDAJ \$2.50

Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa se tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri:

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO. 218 W. 11th St. New York 11, N. Y.

VAŠI SOSEDJE POTREBUJEJO NERABLJENE ELEKTRIČNE PREDMETE

Zberite vaše nerabljene električne predmete... ne glede na starost ali stanje... oddajte jih vašemu najbližjemu trgovcu z električnimi predmeti v zameno za vojne znamke.

Tu se vam nudi prilika, da uposlite vaše nerabljene električne predmete. Vaši sosede jih potrebujejo. Ker je vsa električna industrija zdaj zaposlena z vojno produkcijo, je mnogo ljudi v vaši okolici brez teh električnih naprav.

Ponesite vse take predmete, ki jih ne rabite, k vašemu najbližjemu trgovcu z električnimi predmeti. Ako so preveliki za prenašanje, mu telefonirajte, da pride ponje. On jih bo spravil v red in omogočil vašim sosedom, da si jih nabavijo. Za predmete, ki jih prinesete, boste plačani z vojnimi znamkami.

Commonwealth Edison Družba ne kupuje rabljenih predmetov za ponovno prodajo, pač pa po magu trgovcem z elektrikalijami v čikaškem okrožju pri vojno izmenjavalnem programu.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

Cankar in delavske matere

Janez Kocmur

K petindvajsetletnici smrti Ivana Cankarja

(Se nadaljuje.)

Kandidature se je veselil skoraj otroško. Delal pa si ni nobenih sanj o kaki zmagi. Za plačanege se je imel že s tem, da je prišel v neposreden stik s slovenskimi delavci, izmed katerih je najbolj cenil zagorske rudarje in Primorce, ljubljanske pa najmanj. Najini prvi razgovori so se sukali največ okoli gospodarskih vprašanj in duševnega življenja delavcev. Prvi čas sem ga skoraj podcenjeval, toda sem se kmalu prepiral, da je silno pronicav in jasne sodbe.

Kmalu po prihodu v Ljubljano me poise nekega večera v kavarni. Ko sede, potegne iz zepa več listov popisanih s črnilom. "Moj oklic volilec," reče nekam slovesno. "Sestavlil sem ga tako, da je za kmete, delavce in razumnike. Moj program je enak za vse, ki delajo. Enega od drugega trga in jih medsebojno ščitujajo le demagoji. Poslu-

šaj!" prestane trenutek, da poveča mojo pozornost, in nadaljuje: "Poiskal sem te, da mi poveš svojo sodbo. Mislim, da že dobro poznam svoj okraj, pa vseeno. Pazi: jaz bom bral, na koncu pa povej, ali me pa opozori takoj!" In je začel, počasi, s poudarkom. Bral je na pol glasno, posamezne stavke in besede s posebnim naglasom, spremljajoč z desnico mesta, ki so se mu zdela važna, da jih podčrta. "Ali ni fest?" vzklikne na koncu zadovoljen in me pogleda, hoteč uganiti mojo sodbo z očmi. Oklic je potem izšel v natisku kot letak.

Videl sem ga bil že prej smejati se, ali tedaj sem prvič opazil v njegovem smehu nekaj, kar je odšel vedno obračalo mojo pozornost na sebe. Njegov smeh je bil širok, odkrit, prisrčen, a vendar nekaj posebnega, kar me je vedno navdajalo z nekim trpkim čuvstvom. Posebno razpoložen je širil kvišku, se nagnil nazaj, tlesnil po stegnih in stresel z glavo, da so mu zavili črta v črta demagoji. Poslu-

lase in jih še bolj razmršil. Prsni koš se je tresel, da je zajemal s polnimi pljuči. Smejal se je ves obraz. Usta široko odprta, zobje vidni do kota, veliki, sprednji skoraj premočni za tako šibko telo. Nosnice so prhale, od očesnih kotov navzdol dva ohlapna kolobarja, obdana od neštetihi brazdi in brazdic, drugače komaj vidnih. Sleherma mišica je drhtela, velike rjave oči pa so žarele razkošno, otroško zvesti pogled je sijal kakor cvetoča črečnja v pomladanskem soncu. Smejal se je nepriljeno, prisrčno, kakor se smeje le človek brez hude misli. Pa vendar je bilo v njegovem smehu nekaj bolnega, otožnega, kakor opomin na davno minule dni.—Krepki licheni, močne čeljusti, ustvarjene za močnejše telo, pokrite z zgodaj ovenelo kožo, so s svojimi obrvi vsiljivo motile. Smejale se je le duša. Pomanjkanje od zgodnje mladosti, opazovanje trpljenja drugih ga je bilo zresnilo in zarazalo vanj svoja znamenja. Do sedaj se nihče ni pogodil njegove prave podobe. Obraz njegov je bil bližji žalosti in jezi, nego veselju. Smejal se je le z očmi, z leskom v njih, kakor sonce po nevihti. Njegov smeh je bil ka-